

Hvordan ser forsyningskæden bag din yndlingskaffe ud?

Amanda Bille, Videnskabelig assistent, Syddansk Universitet, ambi@iti.sdu.dk

Du sidder måske og drikker en kop varm kaffe nu. Sandsynligheden er stor. Kaffe er en af de mest populære drikkevarer i verden. Men forsyningskæden bag kaffen i din kop kan afsløre en række ubehagelige sandheder, der udfordrer en række aktører direkte og indirekte tilknyttet kaffeproduktion. Særligt social bæredygtighed er under pres i forsyningskæden, som er præget af prisudsving og ustabilitet. Men gennem politisk forståelse kan der måske findes nye løsninger og udviklingsmuligheder.

For at forklare kaffeforsyningskædens udfordringer bør vi tage et kig på kæden – eller netværkets – opbygning. Forsyningskæden for kaffe er kompleks. En lang række aktører fra bønder over eksportører til risterier er involveret i at få kaffen fra kaffeplantage til din kop i Danmark (1). Ud over disse traditionelle aktører har en række interessenter en interesse i forsyningskæden. Her drejer det sig om politiske institutioner, NGO'er og certificeringsorganisationer. Aktørerne er vidt forskellige. De har forskellige interesser, kompetencer og midler. Til tider er disse interesser modsatrettede og dermed øges risikoen for systemiske udfordringer.

Særligt når det gælder priser er forsyningskæden for kaffe under pres. Prisen for kaffe er international, og den har været langt fra stabil de sid-

ste år. På få timer kan prisen styrtdykke eller stige med raket fart. Dette skaber usikkerhed for en række aktører. Derfor bliver det mere risikabelt for kaffevirksomheder i Danmark at handle i de kaffeproducerende lande, da det er svært at estimere udgifter. Dog er usikkerheden endnu større for kaffebønderne, der kan have svært ved at sikre likviditet. Kaffeplanten er dyr at investere i, og hvis ikke en solid pengestrøm etableres, kan det være svært for bønderne at forblive aktive i forsyningskæden (2).

Samtidig står kaffebønderne over for store udfordringer, når det kommer til social bæredygtighed. Forskning peger på, at de kaffeproducerende lande præges af ringe uddannelsesmuligheder og massiv ustabilitet. Denne ustabilitet hænger ofte sammen med pris, men også politiske og generelle økonomiske forhold kan ryste forsyningskæden (3). Dette sætter kaffebonden under pres og øger usikkerheden for kaffevirksomheden i Danmark.

Men hvem har ansvaret for at bringe mere stabilitet – og udvikling – til kaffeforsyningskæden? På den ene side kunne det argumenteres, at det er ude af danske virksomheders hænder at løse udfordringerne. Kaffen produceres langt væk i et land præget af en anden kultur og andre normer, hvilket gør det svært for danske virksomheder at blande sig. Dog synes der at være bred enighed i forskningsverdenen om, at det er kaffebonden, der er det svageste led i forsyningskæden (4). Det betyder, at sandsynligheden for, at kaffebonden selv kan finde løsninger, er forholdsvis lille, og der er behov for støtte fra andre aktører.

I et igangværende forskningsprojekt undersøger en gruppe forskere under min ledelse, hvordan disse dynamikker i forsyningskæden kan forstås og udredes. Gennem data indsamlet fra 30 forskellige aktører undersøges det blandt andet, hvordan nordeuropæiske kaffevirksomheder og deres ledere forsøger at navigere denne kompleksitet. En stor del af lederne i forsyningskæden forstår, at forsyningskæden er så kompleks, at det ikke længere er nok at træffe beslutninger på baggrund af udgifter og risici.

I stedet påtager mange af disse ledere sig et politisk ansvar for at udvikle kaffeproduktion på trods af, at deres virksomheder ikke har en direkte aktie i kaffeplantagens drift. 'Politisk' skal i denne forbindelse forstås som den brede definition af ordet – nemlig det at udnytte sin magt til at udvikle, beskytte og organisere aktører i samfundet (5). Dette ses på flere forskellige måder i kaffeforsyningskæden. I projektet identificeres tre forskellige tendenser i kaffeforsyningskæden:

1. Direct trade
2. Høje priser
3. Sociale investeringer

Først og fremmest er en række nordeuropæiske virksomheder tilhængere af direct trade, hvor der handles (mere eller mindre) direkte med kaffeproducenten. Dette gør, at kompleksiteten i forsyningskæden bliver mindre, da der skal tages hensyn til færre aktører. Der kan gennem direct trade træffes beslutninger på baggrund af tætte personlige forhold til leverandører og dermed minimeres risici. Men dette er desværre ikke hele fortællingen om direct trade. Direct trade kommer også med en lang række usikkerheder, som interviewpersonerne delte ud af. Hvad hvis kaffeproducenten går konkurs? Hvad hvis der opstår snyd? Hvad hvis høsten fejler? Dermed kan direct trade ikke stå alene, men blot være et af flere værktøjer for kaffevirksomhederne til at støtte kaffebønderne.

Referencer

1. Bashiri, M., Tjahjono, B., Lazell, J., Ferreira, J., & Perdana, T. (2021). The dynamics of sustainability risks in the global coffee supply chain: A case of Indonesia-UK. *Sustainability (Switzerland)*, 13(2), 1–20. <https://doi.org/10.3390/su13020589>
2. Candelo, E., Casalegno, C., Civera, C., & Mosca, F. (2018). Turning farmers into business partners through value co-creation projects. Insights from the coffee supply chain. *Sustainability (Switzerland)*, 10(4), 15–17. <https://doi.org/10.3390/su10041018>
- Guido, Z., Knudson, C., & Rhiney, K. (2020). Will COVID-19 be one shock too many for smallholder coffee livelihoods? *World Development*, 136, 105172. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105172>
3. Candelo, E., Casalegno, C., Civera, C., & Mosca, F. (2018). Turning farmers into business partners through value co-creation projects. Insights from the coffee supply chain. *Sustainability (Switzerland)*, 10(4), 15–17. <https://doi.org/10.3390/su10041018>

For det andet vælger mange kaffevirksomheder i Nordeuropa – særligt de såkaldte "specialty"-kaffevirksomheder at betale priser meget højere end markedet lægger op til. Ledere i virksomhederne bruger de tårnhøje priser til at understøtte gode forhold til kaffebønderne. Ved at betale kaffebønderne godt kan kaffeplantagerne vedligeholdes og udvikles i langt hastigere tempo, end hvis markedsprisen blev fulgt.

Afslutningsvist vælger nogen – både små og store – kaffevirksomheder at foretage sociale investeringer i kaffeplantagerne. Her investeres der i alt fra vandingsudstyr over hygiejneprodukter til børnehaver. Initiativer, der alle bidrager til en god, bæredygtig udvikling af lokalområdet omkring kaffeplantagen.

Men nordeuropæiske virksomheder skal engagere sig i disse politiske aktiviteter med omhu. Der kan være enorme risici forbundet med at knytte sig så tæt til sine leverandører, og tillid og gennemsigtighed bliver alfa og omega for forsyningskædeledelsen. Samtidig skal lederne være opmærksomme på de potentielle neokolonialistiske problematikker, der kan opstå, når kaffevirksomhederne begynder at have en holdning til, hvordan bønderne i de kaffeproducerende lande driver deres virksomhed. Med magt kommer stort ansvar, hvilket betyder, at forsyningskædelederne skal være ekstra opmærksomme, når de træffer beslutninger.

Der stilles med andre ord store krav til lederne af kaffeforsyningskæderne. De skal forstå en række komplekse dynamikker, håndtere en stor mængde forventninger, og samtidig være opmærksomme på deres egen forretningsstrategi. Men efter at have interviewet en række forsyningskædeledere står det klart, at der er en stor villighed blandt alle aktører i forsyningskæden til at bringe forandring og bæredygtig handling. Det vil kræve samarbejde, tålmodighed og stor politisk årvågenhed.

4. Candelo, E., Casalegno, C., Civera, C., & Mosca, F. (2018). Turning farmers into business partners through value co-creation projects. Insights from the coffee supply chain. *Sustainability (Switzerland)*, 10(4), 15–17. <https://doi.org/10.3390/su10041018>

Guido, Z., Knudson, C., & Rhiney, K. (2020). Will COVID-19 be one shock too many for smallholder coffee livelihoods? *World Development*, 136, 105172. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105172>

Lerner, D. G., Pereira, H. M. F., Saes, M. S. M., & de Oliveira, G. M. (2021). When unfair trade is also at home: The economic sustainability of coffee farms. *Sustainability (Switzerland)*, 13(3), 1–14. <https://doi.org/10.3390/su13031072>

5. Leftwich, A. (1984). *Thinking Politically: On the Politics of Politics. In What is Politics? The Activity and its Study*. Basil Blackwell.

Forfatter: Amanda Bille

Amanda Bille er ansat som videnskabelig assistent i sektionen "Global Sustainable Production" på Syddansk Universitet, hvor hun forsker i social bæredygtighed i forsyningskæder. Hun har netop afleveret sin ph.d.-afhandling på Copenhagen Business School omhandlende politiske perspektiver på supply chain management. Hun har for nyligt udgivet en artikel i tidsskriftet *Supply Chain Management: An International Journal* og er en del af *Journal of Supply Chain Management's* "ERB Developmental Program". Amanda er desuden medlem af Etisk Handels "Dansk Alliance for Ansvarlig Kaffe".